

Ökade inkomstskillnader

Inkomstskillnaderna i Sverige har aldrig varit lägre än 1981. Sedan dess har inkomstskillnaderna ökat. Under senare år beror den ökade inkomstspridningen till stor del på allt större kapitalvinster.

Sveriges ekonomi var mycket stark under efterkrigstiden. Den offentliga sektorn byggdes ut och sysselsättningen ökade. En ökning av förvärvsarbete och socialpolitiska åtgärder gjorde att avståndet mellan de med låg och de med hög inkomst minskade. Utjämnningen fortsatte fram till början av 1980-talet.

DEN LÅNGSIKTIGA TRENDEN mot minskade skillnader bröts 1982 och inkomstspridningen ökade åter.

Under 1990-talet fortsatte skillnaderna mellan de med höga och de med låga inkomster att öka.

Den allra största inkomstspridningen uppmättes 2000. Sedan dess har spridningen minskat något, men ligger fortfarande på en högre nivå än vad den gjorde på 1980- och 1990-talet.

KAPITALINKOMSTERNA VAR, fram till 1990-talet, av marginell betydelse för hushållens ekonomi. Under 1990- och 2000-talet har kapi-

talet som inkomstkälla, och då framför allt kapitalvinsterna, fått en allt större betydelse. Stigande fastighetspriser och en otrolig utveckling på börsen, där Stockholmsbörsens värde tjugofaldigades mellan 1980–2000, medförde att många hushåll gjorde stora kapitalvinster.

Vinsterna är mycket ojämnt fördelade och starkt koncentrerade till toppen av inkomstfördelningen. År 2001 hade den procent av befolkningen med de största vinsterna över 75 procent av totalsumman.

Ojämnheten i inkomstfördelningen ökar de år då hushållen har realiserat stora tillgångar. Det är kapitalvinsterna som är förklaringen till "taggarna" i diagrammet

som visar inkomstspridningen olika år.

De ökade kapitalinkomsterna är inte den enda förklaringen till att inkomstspridningen har ökat. En annan betydande faktor är att skillnaderna mellan de med och de utan arbete har ökat. De med förvärvsarbete har under stora delar av den undersökta perioden kunnat öka sina inkomster realt.

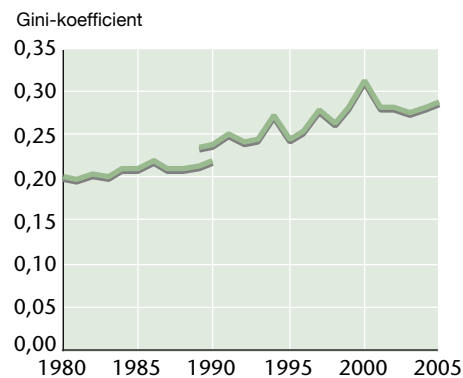
FÖRTIDSPENSIONÄRER, ARBETSLÖSA och andra grupper utanför arbetsmarknaden har inte alls haft en lika gynnsam inkomstutveckling. Skillnaden i ekonomisk standard mellan de som arbetar och de som inte gör det har ökat. Under 1990-talet har denna utveckling varit extra tydlig.

Under 1991 hade de som inte förvärvsarbetade en ekonomisk standard som var nästan 80 procent av vad de som arbetade hade. Under det sista undersökta året, 2005, hade andelen sjunkit till 70 procent. Ökningen för förvärvsarbetande mellan 1991 och 2005 var nästan 21 procent, mot drygt 7 procent för icke förvärvsarbetande.

Den nya regeringens politik med sänkt skatt för de med arbete, det så kallade jobbavdraget, i kombination med sänkt A-kassa och lägre tak i sjukförsäkringen torde medföra att skillnaden mellan förvärvsarbetande och ej förvärvsarbetande fortsätter att öka. Regeringen menar dock att reformerna, i alla fall på sikt, kommer att leda till att fler arbetar. Om detta slår in borde det

Ökad spridning sedan 1981

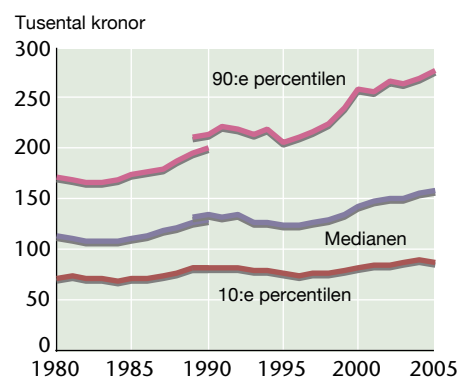
Inkomstspridningen 1980–2005. Gini-koefficienten för ekonomisk standard 1980–2005

Sedan 1981 har inkomstspridningen ökat. Den topp som nåddes år 2000 berodde främst på ett rekordår vad gäller kapitalvinster.

Kraftig ökning för höginkomstgruppen

Ekonomisk standard 1980–2005. Belopp i 2005 års priser

Sedan 1989 har den ekonomiska standarden (medianvärdet) ökat med 20 procent. För den tiondel av befolkningen som hade lägst inkomst var ökningen endast 5 procent medan den tiondel som hade högst inkomst fick en ökning på över 30 procent.

sedan 1981

kunna ha en dämpande effekt på inkomstspridningen.

Som tidigare nämnts har inkomstutvecklingen varit mycket god för dem som arbetar, vilket har lett till att skillnaderna mellan de med och de utan arbete har ökat. Gruppen heltidsarbetande har sedan 1980 ökat sin arbetsinkomst med 37 procent. Efter 1990-talets lågkonjunktur har utvecklingen varit exceptionellt god. Enbart mellan 1995 och 2005 steg arbetsinkomsten med över 30 procent.

OM MAN DELAR IN de med heltidsarbete i olika inkomstskikt kan man konstatera att inkomstskillnaderna har ökat även inom

denna grupp. De med de högsta inkomsterna har haft den absolut bästa utvecklingen. Värdet som avgränsar de tio procent med högst inkomst har ökat med närmare 50 procent sedan 1980, vilket är avsevärt bättre än vad de i de lägre inkomstskikten har kunnat tillgodoräkna sig.

Fram till början 1970-talet bestod invandringen till största delen av arbetskraftsinvandring från Norden. Sedan dess har invandringen ändrat karaktär. Den nordiska arbetskraftsinvandringen har nästan upphört och har ersatts med flyktinginvandring. Fram till 1990-talet var invandrare från Norden dominerande bland de utrikes födda i Sverige.

Kapitalvinster och ökade skillnader mellan dem som har och inte har arbete, förklarar stor del av de ökade inkomstskillnaderna.

Använda begrepp

Disponibel inkomst är summan av alla skattepliktiga och skattefria inkomster minus skatt och övriga negativa transfereringar.

Ett hushålls försörjningsbörda varierar beroende på hushållets storlek. För att kunna jämföra olika typer av hushåll måste man korrigera inkomsten. Korrigeringen görs genom att man justerar hushållets disponibla inkomst med hjälp av en ekvivalensskala, som tar hänsyn till antalet hushållsmedlemmar. Den justerade disponibla inkomsten benämns **ekonomisk standard**.

FAKTA

Kapitalinkomst är ränta, utdelning och kapitalvinst.

Kapitalvinst är den eventuella vinst som uppstår vid försäljning av t.ex. fastigheter, aktier och utländsk valuta.

Gini-koefficienten är ett mått som beskriver hur ojämnt inkomsterna är fördelade. Koefficienten kan anta ett värde mellan 0 och 1, ju större värde desto större inkomstspridning. Om värdet är 1 har en person all inkomst, om värdet är 0 har alla samma inkomst.

Från början av 1990-talet har storleksförhållandet förändrats av flyktinginvandringen och icke nordiska européer och utomeuropéer är nu fler än de nordiska invandrarna.

FLYKTINGINVANDRINGEN har påverkat inkomstfördelningen. Flyktingarna har haft svårare att etablera sig på arbetsmarknaden än de som har arbetskraftsinvandrat. Skillnaden i ekonomisk standard mellan födda i Sverige och utrikes födda har ökat. I början av 1990-talet hade de utrikes födda en ekonomisk standard som motsvarade 90 procent av de svenskföddas. År 2005 hade andelen sjunkit till 82 procent.

Den ekonomiska standarden har, sett över hela perioden, ökat i alla inkomstskikt. Inkomstutvecklingen har dock inte varit lika i samtliga inkomstskikt vilket har lett till en ökad inkomstspridning.

Det är de med höga inkomster som har drivit på utvecklingen mot ökade skillnader genom att dra ifrån de övriga. Skillnaderna har ökat när det gäller inkomsterna av arbete men i ännu högre grad när det gäller inkomster av kapital.

Författare

Petter Lundberg

arbetar med ekonomisk välfärdsstatistik vid SCB
tfn: 019-17 60 15
e-post: petter.lundberg@scb.se